

Академик Љубомир Тадић

ЈЕДНА ЗЕМЉА А ТРИ ГОСПОДАРА*

(Тезе)

1. Метафора у наслову изражава, с једне стране, упитност, а, с друге стране, парадокс: упитност да ли је СР Југославија збиља *једна земља*, а парадокс да, ако јесте, како (*у њој*) могу бити *три господара* (три председника).

2. Сам наслов изражава становиште ауторово, који сматра да српско-црногорска (или црногорско-српска) федерација представља, по слову Устава, али и по неким елементима политичке праксе, немогућу политичку творевину којој се не може, рационално, предвиђати не само срећна, па чак ни иоле успјешна будућност. Ово становиште сам први пут изразио у подгоричкој „Побједи“ под сличним насловом „Једна земља а три председника“. Моје критичко становиште се темељи на негативном искуству кардељевског (кон)федерализма који је, добрим делом, преузето и у Уставу Савезне Републике Југославије.

3. Кардељевска „уставна доктрина“ рађала је своје отровне плодове кроз целокупну историју социјалистичке Југославије, од АВНОЈ-а до Устава од 1974. године. Она је, корак по корак, 1943, 1946, 1953, 1963, и, коначно, 1974. године, са позивом на нужност „револуционарних“ промена и „равноправност народа и народности“, институционално припремила распад Југославије и крвави расплет у грађанском рату који још траје.

4. Ова доктрина као уставни израз политике Комунистичке партије, односно Савеза комуниста Југославије о националном питању која је историјске посебности у развоју *две српске државе* Црне Горе и Србије (и династичког ривалства), *продубљивала до националних разлика и подвојености* на којима је почи-

* Тезе се објављују на захтјев аутора, казаног истовремено са обавештењем „да нема времена да тезе развије и напише целовит прилог“.

вала сва архитектоника титоистичко-кардељевске идеологије и њене стратегије у борби против „великосрпског хегемонизма“.

5. Свако уважавање ове идеологије у уставној и политичкој пракси заједничке државе *неминовно* води њеном растакању и изазивању супротности, што доводи у питање ову државу као *једну земљу*. При том треба имати у виду да, на трагу све идеологије, спољашњи непријатељи наше заједничке државе, уз пуну идеолошко-политичку подршку домаћих сепартиста, свим силама и средствима делују на њеном *раз-једињењу*.

6. Као принципијелни присталица *демократске самоуправе* нисам присталица бирократске централизације и њене *униформности*. У том смислу подржао бих и заложо бих се за *очување историјских посебности* наших земаља, али без *државно-правне*, конфедералистичке подвојености чије сам елементе покушао описати у претходним тезама. Начелно разликујући бирократску централизацију од *интеграције*, залажем се за јединство Црне Горе и Србије на основама савремене интеграције, барем онакве и онолике која постоји, нпр., у садашњој Немачкој у чијим федералним јединицама не постоје *председници* већ само *владе и скупштине* тих јединица.

7. У садашњој савезној држави постоје три председника, од којих је председник СР Југославије са најмање власти и овлашћења, иако је номинално врховни командант Војске Југославије. Овај систем је апсолутно неодржив, а поготово имамо ли у виду положај и овлашћења републичких председника, посебно у Србији који имају неке надлежности незамисливе чак ни у уставним монархијама. „Три господара“, тј. три председника представљају, у неку руку, динамит у темељима заједничке државе, израз њене латентне, ако не и манифестне слабости, недограђености, па чак и кризе. У садашњим околностима међународне блокаде све слабости овог система долазе до изражаја, на њима се отворено или прикривено инсистира, а све, опет, зависи од случајности или пуке *увиђавности* две владајуће странке у обе републике које су са собом и понеле и унеле у ову нову државу идеолошки багаж странака из којих су потекле.

Залажем се, стога, за заједничку државу (*републику*, јер би, иначе, опет букнули династички сукоби) са само *једним* председником који би (о надлежностима би се још ваљано договорити) симболизовао *јединство* земље, њену духовну и политичку интеграцију тако неопходну за будућу стабилност. Тај председник би могао бити биран од заједничког парламента.

8. Будући да постоје реални изгледи за уједињење барем са Републиком Српском, ваљало би преиспитати оправданост назива Савезна Република Југославија зато што, у догледно време, не може бити ни говора о неком повратку *отцепљених* република (па ни Македоније) у југословенску федерацију.